

RANGER SURVIVAL CLUB
MATERIAŁY SZKOLENIOWE

PRZEGLĄD BRONI STRZELECKIEJ KONFLIKTU W KOSOWIE

Typowy pododdział WAK - mieszanka mundurów i broni

Była Jugosławia od kilku lat stała się krwawym kotłem, w którym trwa niemal nieustanna wojna. Wojna spowodowała, że na tym terenie znalazła się ogromna ilość broni różnej produkcji, wszelkich typów, klas i odmian. Niezależnie od tego mentalność narodów bałkańskich związana jest od dawna z kultem broni palnej, nieodłącznie związanej z tamtejszymi machos. Dlatego uporządkowanie różnorodności broni strzeleckiej spotykanej w najnowszym bałkańskim konflikcie - wojnie w Kosowie stanowi pewną trudność, szczególnie w odniesieniu do wyzwoleniczej Armii Kosowa (WAK). Tym niemniej poniższy tekst będzie próbą takiego właśnie usystematyzowania informacji docierających z Kosowa.

BROŃ RODZIMA - PRODUKOWANA NA TERENIE BYLEJ JUGOSŁAWII

Broń ta stanowi niewątpliwie podstawowe uzbrojenie regularnych jednostek wojskowych i policyjnych Federacyjnej Republiki Jugosławii. Z powodu dostępności i przystępnej ceny oraz obfitości amunicji wykorzystywana jest zapewne przez paramilitarne oddziały i milicje serbskie, WAK oraz różnej maści bandytów

M57 - M70

Licencyjna wersja radzieckiego pistoletu TT33 produkowana w Jugosławii. Spotykany w dwóch wersjach - M57 na nabój 7,62 mm - dokładnie taki, jak w radzieckim oryginale, oraz M70 na nabój 9 mm Para. Broń ta nie ma bezpiecznika - możliwe jest jedynie ustawienie kurka w położeniu pośrednim. Od radzieckiej tetetki różni się powiększonym z 8 do 9 naboji magazynkiem i, w związku z tym, przedłużonym chwytem.

Zastava Z9 - Z40

Produkowany w zakładach zbrojeniowych Zastava w Kragujewacu (choć po ostatnich nalotach NATO należałoby raczej powiedzieć „byłych zakładach zbrojeniowych”) pistolet wzorowany na szwajcarskim SIG P226 i zachowujący wszystkie jego zalety. Spotykany w dwóch wersjach - na amunicję kalibru 9 mm (Z9) oraz .40 S&W (Z40). Ma pojemny, 15-nabojowy magazynek, wewnętrzny bezpiecznik zwalniany w ostatniej fazie ściągania spustu, trytowe oznaczenie celownika. Jest łatwy w obsłudze i przystosowany zarówno dla prawo- jak i leworęcznych strzelców.

M47 - M49/57

To już niemal muzeum ! Ciągle spotykana na Bałkanach jugosłowiańska wersja radzieckiego pistoletu maszynowego PPSz 41, na naboje kal. 7,62 mm, o nieco zmienionej budowie komory zamkowej i osłony lufy. Działa na zasadzie zamka swobodnego, ma przełącznik ognia pozwalający na oddawanie pojedynczych strzałów i jest zasilany z łukowych magazynków mieszczących 35 sztuk amunicji (słynne 71-nabojowe magazynki bębnowe z pepeszy nie są przewidziane). Broń wraz z amunicją waży ok. 5,45 kg.

*U góry - M47 z łukowym magazynkiem
poniżej - M56 ze złożoną kolbą i bagnetem*

M56

Broń wzorowana na niemieckim pistolecie maszynowym MP40 z czasów II wojny światowej. Partyzanci Tity musieli go uznać za całkiem udaną konstrukcją, skoro wprowadzili go do masowej produkcji i na uzbrojenie swojej armii. Od swojego wzoru różni się jednak pewnymi modernizacjami - ma składaną na bok metalową kolbę, można też do niego dołączyć mały bagnet. Działa na zasadzie zamka swobodnego, przełącznik ognia pozwala na oddanie pojedynczych strzałów, prosty magazynek mieści 35 sztuk amunicji kal. 7,62 mm. Nie ma bezpiecznika - jego funkcję spełnia możliwość wprowadzenia ręczki zamkowej - w przednim lub tylnym położeniu - w boczne wycięcia szczeliny w której się porusza. Jak podają źródła zachodnie - opierając się na relacjach ochotników walczących na Bałkanach - w odróżnieniu od oryginału gorzej znosi zanieczyszczenie błotem lub śniegiem.

M84

Produkowana w Jugosławii wersja czeskiego „Skorpiona”, różniąc się od niego chwytem z czarnego tworzywa sztucznego (większość dostępnych na rynku czeskich „Skorpionów” ma rękojeści z jasnego drewna), strzelająca amunicją kal. 32 ACP. Wykorzystywana przez załogi pojazdów opancerzonych armii jugosłowiańskiej oraz jako trzecia broń miejscowych macho (obok rkm i kbk). Pudełkowy magazynek mieści 10 sztuk amunicji. Istnieje możliwość montażu tłumika.

Na zdjęciu: Serbski kierowca czołgu z M84

M59/66 A1 („Papowka”)

Kopia karabinu Simonowa SKS, strzelająca amunicją kal. 7,62 mm. Broń powtarzalna, zasilana ze stałego dziesięcionabojowego magazynka, co z jednej strony stanowi niewątpliwie wadę, lecz z drugiej - według opinii walczących w konfliktach jugosłowiańskich zachodnich ochotników - zaletę, ponieważ zmusza źle wyszkolonych miejscowych partyzantów różnej maści do oszczędności amunicji. M59/66a1 uważany jest za broń bardziej niezawodną i lepiej dopracowaną niż rosyjski oryginał. Ma trytowe oznaczenia celownika (i dodatkowy stały, składany celownik do wystrzeliwania granatów nasadkowych), dłuższy niż SKS, zamontowany na stałe bagnet i jest przystosowany do wystrzeliwania granatów nasadkowych - do tego celu konieczne jest przestawienie zaworu przewodu odprowadzenia gazów prochowych z przewodu lufy i zamknięcie tego odprowadzenia.

Na zdjęciu: Wystrzeliwanie granatów nasadkowych z karabinu M59.

M70 B1 i M70 B2

Jugosłowiańskie wersje AK. Oba modele strzelają amunicją kal. 7,62 mm i oparte są na konstrukcji dokładnie odpowiadającej rosyjskiemu oryginałowi, jednak różnią się od niego pewnymi szczegółami - drewniana rękojeść została zastąpiona mniejszą i bardziej ergonomiczną, wykonaną z tworzywa sztucznego, kolba stała została wydłużona, a pomiędzy łożem a nakładką wykonano trzy otwory wentylacyjne (w radzieckim AK były dwa). Przystosowane są do wystrzeliwania granatów nasadkowych - mają w składane celowniki przeznaczone do tego celu zamontowane na stałe na przewodzie odprowadzającym gazy prochowe (podniesienie celownika powoduje zamknięcie kanału odprowadzającego gazy prochowe z przewodu lufy) oraz nakręcaną w razie potrzeby na wylot lufy specjalną nasadkę (tzw. tromblon). M70 B1 ma stałą drewnianą kolbę, zaś M70 B2 - kolbę składaną.

Oprócz tego zakłady zbrojeniowe „Zastava” produkowały eksportowe wersje: w kal. 7,62 NATO (oznaczaną jako M77 B1) oraz kal. 5,56 (pod nazwą M80).

Spotykana jest również - oznaczona jako **M85** - jugosłowiańska wersja rosyjskiego AKSU 74, która w odróżnieniu od oryginału strzela amunicją kal. 5,56 mm (zamiast 5,45 mm) i ma składaną pod spód (a nie na bok) kolbę i jest zasilana z 20- albo 30-nabojowego łukowego magazynka.

Partyzant WAK z M70 B1 - zauważ nakręconą na lufę nasadkę do wystrzeliwania granatów oraz mundur i piersiowe zasobniki niewątpliwie brytyjskiego pochodzenia

M76

W odróżnieniu od innych modeli broni strzeleckiej Jugosławia nie skopiowała karabinu SWD, ale postanowiła skonstruować własny karabin wyborowy. M76 jest oryginalną konstrukcją, strzelającą nabojem kal. 7,62 mm, opartą na konstrukcji AK. Zamierzeniem dowództwa JNA było wprowadzenie strzelca wyborowego w skład każdego pododdziału armii, stąd karabiny M76 są w byłej Jugosławii często spotykane.

M72 B1 i M72 B2

To w zasadzie kopia RPK, z tym, że w założeniu jugosłowiańskich konstruktorów mająca stanowić ogniwo pośrednie pomiędzy karabinkiem szturmowym a karabinem maszynowym. Ma cięższy zamek, przedłużoną lufę zaopatrzoną w poprzeczne ożebrowanie pod wystającym spod nakładki odcinkiem rury gazowej dla lepszego chłodzenia. M72 B1 ma stałą drewnianą kolbę - identyczną jak M70 B1, zaś M72 B2 - typową metalową kolbę składaną pod spód komory zamkowej. Zasilany jest z 30-nabojowego magazynka łukowego albo 70-nabojowego magazynka bębnowego. Strzela amunicją kal. 7,62 mm, spotykany jest również w kal. 5,56 NATO

Na zdjęciu: partyzant WAK z M72 B2 ze złożoną kolbą - zauważ złożony pod lufą dwójnóg

M53

Jugosłowiańska kopia słynnego niemieckiego karabinu maszynowego MG42, cechująca się bardzo dużą szybkostrzelnością teoretyczną, co wymaga dyscypliny ognia. Strzela amunicją kal. 7,92 mm Mauser, zasilany jest albo z łukowego magazynka o pojemności 30 naboji, albo z 300-nabojowych taśm umieszczonych w metalowym zasobniku dołączanym z lewej strony broni.

M80

Konstrukcja zbliżona do rosyjskiego PKM, różniąc się jedynie odmiennym chwytem pistoletowym (takim samym jak w jugosłowiańskich karabinkach oraz pełną kolbą bez otworu. Strzela amunicją kal. 7,62 mm, zasilana ze 100- i 250-nabojowych taśm, zazwyczaj umieszczanych w zasobnikach. Lufa jest chłodzona powietrzem i może być szybko wymieniona (według instrukcji po 500 strzałach, ale w razie potrzeby można tę ilość przekroczyć bez większych konsekwencji). Możliwe jest również zainstalowanie celownika optycznego ON-M80 lub celownika noktowizyjnego. Możliwe jest też jego zamontowanie na lekkiej podstawie trójnożnej.

BROŃ IMPORTOWANA

W Kosowie można spotkać najwięcej broni pochodzącej z Chin. Droga, jaką dotarła ona do tej prowincji była następująca: Albański reżim Enwera Hodży znajdował się niemal w całkowitej izolacji. Nie wspomagały go państwa bloku wschodniego, ZSRR nie darzył zbytnią sympatią, a stosunki z Zachodem również nie układały się najlepiej. W dodatku państwo to było ekstremalnie biedne. Dlatego głównym dostawcą broni strzeleckiej dla albańskiej armii były Chiny - bliskie ideologicznie i oferujące najtańszy towar na rynku. W 1998 r., po krachu „piramid finansowych”, w czasie ogromnych zamieszek ludność Albanii splądrowała wojskowe magazyny i tysiące sztuk broni strzeleckiej dostały się na rynek. Normalnym tokiem rzeczy broń ta przedostała się w ręce WAK. Przede wszystkim reprezentantami chińskiego przemysłu zbrojeniowego są tamtejsze wersje AK47 - Type 56 (ze stałą kolbą drewnianą) i Type 56-1 (z kolbą składaną na bok), oraz karabiny maszynowe będące kopią radzieckich RPD, i ciężkie karabiny maszynowe - wersje radzieckich SMG, oznaczane jako Type 57 i Type 63.

*Na górze:
Oficer armii jugosłowiańskiej prezentuje chińskie karabiny z
przechwyconego transportu przemywanej broni*

*Po prawej:
Broń krótka z Niemiec, chińskie granaty i materiały wybuchowe
"Vitezit" z fabryki w Vitezu w Bośni (ten sam transport)*

Poważnym źródłem broni dla WAK była też niewątpliwie Bośnia i Hercegowina. Nadwyżki broni i amunicji pozostałe po tamtejszej wojnie na pewno przedostały się do Kosowa, zasilając kieszenie bośniackich „handlowców” pokaźną kwotą. Szmugiel broni okazał się zresztą dochodowym interesem dla albańskich mafiosów, którzy urosli w siłę na rozpadzie państwa po aferze z „piramidami”. Źródła broni dostarczanej w ten sposób są zapewne przeróżne. Ponieważ aktualnie WAK jest rozbrajana i składa broń do magazynów NATO. Opis tej broni może powiedzieć bardzo dużo na temat jej źródła i drogi zaopatrzenia w nią.

*Po lewej : Członek WAK na ulicy Prizrenu z chińskim Type 56.
Poniżej: Żołnierze amerykańscy w magazynie broni odbranej WAK w Vitinie (Kosowo).*

